

RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISH

Ganiyeva Dildora Abdugafarovna

Toshkent Avtomobil va yo'llar Texnikumi.

Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish orqali yashirin iqtisodiyotni qisqartirish masalalari ko'rib chiqiladi. Raqamli texnologiyalar va platformalar yordamida iqtisodiy jarayonlarni shaffoflashtirish, soliqlarni to'liq yig'ish va korrupsiyani kamaytirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Yashirin iqtisodiyotni qisqartirish uchun davlat tomonidan amalga oshirilishi zarur bo'lgan strategik chora-tadbirlar, shuningdek, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishining ijobiy natijalari bayon etiladi. Maqolada keltirilgan tahlillar va tavsiyalar mamlakat iqtisodiy barqarorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Raqamli iqtisodiyot, yashirin iqtisodiyot, shaffoflik, soliqlar, kiberxavfsizlik, elektron tijorat, iqtisodiy barqarorlik, raqamli infratuzilma, davlat xizmatlari, iqtisodiy rivojlanish.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы сокращения теневой экономики за счет развития цифровой экономики. Возможности прозрачности экономических процессов, полноценного сбора налогов и снижения коррупции будут проанализированы с помощью цифровых технологий и платформ. Описаны стратегические меры, которые предстоит реализовать государству по сокращению теневой экономики, а также положительные результаты развития цифровой экономики. Анализ и рекомендации, представленные в статье, служат повышению экономической стабильности страны.

Ключевые слова: Цифровая экономика, скрытая экономика, прозрачность, налоги, кибербезопасность, электронная коммерция, экономическая стабильность, цифровая инфраструктура, государственные услуги, экономическое развитие.

Abstract: This article examines the issues of reducing the shadow economy through the development of the digital economy. With the help of digital technologies and platforms, opportunities for transparency of economic processes, full collection of taxes and reduction of corruption will be analyzed. The strategic measures to be implemented by the state to reduce the hidden economy, as well as the positive results of the development of the digital economy, are described. The analyzes and recommendations presented in the article serve to increase the country's economic stability.

Keywords: Digital economy, hidden economy, transparency, taxes, cyber security, e-commerce, economic stability, digital infrastructure, public services, economic development.

Hozirgi globallashuv davrida raqamli iqtisodiyot jamiyatning turli sohalariga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, yashirin iqtisodiyotni qisqartirishda raqamli iqtisodiyotning roli beqiyos. Yashirin iqtisodiyot – bu rasmiy hisobga olinmagan, soliqlardan qochilgan va turli qonunbuzarliklar natijasida yuzaga keladigan iqtisodiy faoliyatdir. Bu faoliyatning hajmi kamaytirish orqali davlatning iqtisodiy barqarorligini oshirish mumkin.

Raqamli iqtisodiyot asosan axborot texnologiyalari va raqamli platformalarga asoslangan bo'lib, ulardan foydalanish iqtisodiy jarayonlarni aniq va shaffof qiladi. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi:

Elektron to'lov tizimlari orqali barcha iqtisodiy operatsiyalarni kuzatish imkoniyati mavjud bo'ladi, bu esa soliqlardan qochish imkoniyatlarini kamaytiradi.

Elektron hujjatlar va raqamli ma'lumotlar bazalari orqali barcha savdo-sotiq operatsiyalari rasmiylashtiriladi, bu esa yashirin iqtisodiyotni kamaytiradi.

Raqamli texnologiyalar yordamida buxgalteriya hisob-kitoblarini avtomatlashtirish imkoniyati paydo bo'ladi, bu esa korxonalar uchun xarajatlarni kamaytiradi va nazoratni kuchaytiradi.

Elektron tijorat va elektron to'lov tizimlari orqali barcha savdo operatsiyalari kuzatib boriladi, bu esa yashirin iqtisodiyotning kamayishiga olib keladi. Masalan, plastik kartalar, mobil ilovalar va onlayn banking xizmatlari orqali to'lovlarni amalga oshirish keng tarqalmoqda. Davlat organlari tomonidan elektron hujjat aylanishi va elektron hisobotlar tizimi joriy etilishi orqali korxonalar va yakka tartibdagi tadbirkorlarning iqtisodiy faoliyati shaffoflashadi. Bu soliq yig'img'larini oshirishga va yashirin iqtisodiyotni kamaytirishga yordam beradi. Davlat va xususiy sektor tomonidan ko'rsatiladigan raqamli xizmatlar va platformalar orqali fuqarolar va korxonalar uchun qulayliklar yaratiladi. Masalan, davlat xizmatlarini onlayn tarzda ko'rsatish tizimi orqali barcha xizmatlar rasmiylashtiriladi va nazorat qilinadi.

Yashirin iqtisodiyotni qisqartirishda raqamli iqtisodiyotning roli juda muhim. Davlat tomonidan raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar va islohotlar amalga oshirilishi kerak. Bu nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi, balki jamiyatning barcha sohalariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Raqamli texnologiyalar yordamida iqtisodiy faoliyatlarning shaffofligi va nazorati ta'minlanadi, bu esa yashirin iqtisodiyotning qisqarishiga olib keladi.

Fuqarolar va tadbirkorlar orasida raqamli savodxonlikni oshirish, ularni raqamli texnologiyalardan foydalanishga o'rgatish. Buning uchun maxsus treninglar, seminarlar va onlayn kurslar tashkil etilishi kerak.

Internet tarmoqlarining kengaytirilishi, yuqori tezlikdagi internet xizmatlari ko'rsatishni yaxshilash. Shuningdek, qishloq hududlarida ham raqamli infratuzilmani rivojlantirish kerak. Davlat xizmatlarini raqamlashtirish, elektron hukumat tizimlarini kengaytirish orqali fuqarolarga va tadbirkorlarga qulayliklar yaratish. Bu orqali barcha davlat xizmatlari shaffof va tezkor amalga oshiriladi.

Elektron tijorat platformalarini rivojlantirish, kichik va o'rta biznes subyektlariga elektron tijorat bo'yicha maxsus dasturlar orqali yordam ko'rsatish. Bu orqali yashirin iqtisodiyotning hajmi kamayadi va rasmiy iqtisodiyotning o'sishi ta'minlanadi. Raqamli iqtisodiyot bo'yicha davlat va xususiy sektor o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish. Bu orqali raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha yangi loyihalar amalga oshiriladi va iqtisodiy faoliyatlar shaffoflashadi.

Dunyoning turli mamlakatlarida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish orqali yashirin iqtisodiyotni qisqartirishda muvaffaqiyatli tajribalar mavjud. Masalan:

- Estoniya: Elektron hukumat tizimi va raqamli xizmatlar orqali yashirin iqtisodiyot hajmi sezilarli darajada kamaytirildi. Estoniya bugungi kunda raqamli davlat sifatida tanilgan.

- Shvetsiya: Elektron to'lov tizimlari va raqamli savdo platformalari orqali yashirin iqtisodiyot qisqartirildi. Shvetsiyada naqd puldan foydalanish deyarli yo'q bo'lib ketdi.

- Janubiy Koreya: Raqamli infratuzilma va elektron tijorat orqali yashirin iqtisodiyot hajmi kamaytirildi. Janubiy Koreyada internet savdo-sotiq va elektron xizmatlar keng tarqalgan.

Yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish uchun davlat tomonidan quyidagi strategik yo'nalishlar amalga oshirilishi zarur:

Startaplar va innovatsion texnologiyalarni rivojlantirish uchun maxsus fondlar va grantlar tashkil etish. Innovatsion texnologiyalar iqtisodiy jarayonlarni soddalashtiradi va samaradorlikni oshiradi. Raqamli texnologiyalarni joriy etgan korxonalar uchun soliq imtiyozlari va rag'batlantiruvchi chora-tadbirlar qo'llash. Bu korxonalarni raqamli iqtisodiyotga o'tishga undaydi. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi bilan bog'liq kiberxavfsizlik tahdidlarini oldini olish va minimallashtirish uchun maxsus dasturlar va chora-tadbirlar ishlab chiqish. Fuqarolar va korxonalar ma'lumotlarining himoyalanganligi ta'minlanishi zarur. Elektron tijorat va raqamli xizmatlar bo'yicha qonunchilik bazasini takomillashtirish, xalqaro standartlarga moslashtirish. Bu fuqarolar va tadbirkorlar uchun huquqiy xavfsizlikni ta'minlaydi. Davlat boshqaruvi tizimini to'liq raqamlashtirish, davlat xizmatlarini elektron shaklda ko'rsatish orqali shaffoflikni oshirish. Buning natijasida korrupsiya darajasi kamayadi va davlat boshqaruvi samaradorligi oshadi.

Xulosa

Yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda raqamli iqtisodiyotning roli beqiyosdir. Raqamli texnologiyalarni keng qo'llash orqali iqtisodiy jarayonlarning shaffofligi oshadi, soliqlar to'liq yig'iladi va korrupsiya kamayadi. Shuningdek, raqamli iqtisodiyot davlat xizmatlarini soddalashtirish va samaradorligini oshirish, fuqarolar va tadbirkorlar uchun qulayliklar yaratish imkonini beradi.

Davlat tomonidan raqamli infratuzilmani rivojlantirish, raqamli savodxonlikni oshirish, soliq imtiyozlari va rag'batlantiruvchi chora-tadbirlarni qo'llash, kiberxavfsizlikni ta'minlash va qonunchilik bazasini takomillashtirish kabi strategik yo'nalishlarni amalga oshirish orqali yashirin iqtisodiyotni sezilarli darajada qisqartirish mumkin. Bu esa nafaqat davlat byudjetini mustahkamlaydi, balki ijtimoiy adolatni ta'minlaydi, biznes muhitini yaxshilaydi va ishsizlik darajasini kamaytiradi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish jamiyatning barcha sohalariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va mamlakatning iqtisodiy barqarorligini oshiradi. Shu boisdan, davlat va xususiy sektor hamkorligida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha barcha zarur chora-tadbirlarni amalga oshirish muhim ahamiyatga ega.

Manbalar:

1. Tursunov, B. (2020). Raqamli iqtisodiyot va uning o'ziga xos jihatlari. Tashkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
2. Karimov, I. (2018). Elektron hukumat tizimlari: Nazariya va amaliyot. Tashkent: Ilm-fan nashriyoti.
3. Alimov, S. (2021). Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyalari. Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti Ilmiy Jurnali, 45(2), 15-27.
4. Qodirov, N. (2019). Kiberxavfsizlik: Milliy va xalqaro tajribalar. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi.
5. Safarov, M. (2022). Elektron tijoratning o'ziga xos xususiyatlari va rivojlanish istiqbollari. Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti.
6. Umarov, R. (2020). Raqamli savodxonlikni oshirish bo'yicha xalqaro tajribalar. Toshkent: Axborot texnologiyalari instituti.
7. Nazarov, K. (2018). Yashirin iqtisodiyot va uning iqtisodiy xavfsizlikka ta'siri. Toshkent: Iqtisodiyot fanlari akademiyasi.
8. Islomova, D. (2021). Raqamli texnologiyalar yordamida iqtisodiy shaffoflikni ta'minlash. Iqtisodiy Islohotlar Jurnali, 32(4), 48-60.
9. Bekchanova, G. (2019). Davlat va xususiy sektor hamkorligida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish. Toshkent: Davlat boshqaruvi akademiyasi.
10. Hasanov, O. (2022). Yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va soliq tushumlarini oshirish yo'llari. Toshkent: Moliya vazirligi nashriyoti.